

УДК 342.9 (477)

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.92>**К. В. Тимчишин**

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Наукова публікація присвячена дослідженню адміністративно-правових засад забезпечення біологічної та екологічної безпеки в країнах ЄС.

Зазначається, що національне законодавство достатньо детально регламентує питання забезпечення екологічної та біологічної безпеки, проте нові виклики та загрози техногенного, природного та соціального характеру вимагають пошуку нових форм та методів адміністративно-правового регулювання механізму запобігання та протидії негативним факторам, які можуть порушити або вже порушують нормальну життєдіяльність суспільства. Необхідність удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення біологічної та екологічної безпеки в Україні обумовлена також необхідністю завершення адаптації національного законодавства до права ЄС. Позитивний європейський досвід правового регулювання у даній сфері суспільних відносин є результатом багаторічного формування сталих (стабільних) правових систем Європи, в яких значна увага приділяється саме правовій регламентації функціонування механізму забезпечення екологічної та біологічної безпеки.

Формулюється висновок про те, що імплементація нормативних приписів права ЄС у сфері забезпечення екологічної та біологічної безпеки в національне законодавство означає не лише прийняття відповідних законів, але й створення підзаконної бази, інституцій, процедур, моніторингу, звітності й реального правозастосування. Без цього формальна відповідність *acquis* буде неповною. Деякі частини *acquis* надзвичайно складні, багаторівневі та потребують значних ресурсів (технічних, фінансових, інституційних) для реалізації. Через стратегію розширення ЄС і статус кандидата України, поступова апроксимація законодавства – це процес, який може тривати роками, тому важливо проводити його системно й послідовно.

Ключові слова: правові засади, публічне управління, адміністрування, екологічна безпека, біологічна безпека, європейський досвід, імплементація, апроксимація, стратегія, директива, регламент.

Актуальність теми. Забезпечення біологічної та екологічної безпеки є одним із основних завдань органів публічної адміністрації, адже кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди; кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення; така інформація ніким не може бути засекречена (ст. 50 Конституції України).

Основою для функціонування механізму забезпечення біологічної та еколо-

гічної безпеки в державі є законодавчі та адміністративно-правові засади діяльності уповноважених суб'єктів, юридичних та фізичних осіб у вказаній сфері суспільних відносин.

Національне законодавство достатньо детально регламентує питання забезпечення екологічної та біологічної безпеки, проте нові виклики та загрози техногенного, природного та соціального характеру вимагають пошуку нових форм та методів адміністративно-правового регулювання механізму запобігання та протидії негативним факторам, які можуть порушити або вже порушують нормальну

життєдіяльність суспільства. Необхідність удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення біологічної та екологічної безпеки в Україні обумовлена також необхідністю завершення адаптації національного законодавства до права ЄС. Позитивний європейський досвід правового регулювання у даній сфері суспільних відносин є результатом багаторічного формування сталих (стабільних) правових систем Європи, в яких значна увага приділяється саме правовій регламентації функціонування механізму забезпечення екологічної та біологічної безпеки.

Вищезазначене обумовлює актуальність, а також теоретичну та практичну значимість дослідження адміністративно-правових засад забезпечення біологічної та екологічної безпеки в країнах Європейського Союзу.

Питання екологічної та біологічної безпеки України досліджували такі відомі вчені як О.І. Дребот, А.І. Парфенюк, О.С. Дем'янюк, Г.М. Чоботько, О.В. Тертична, В.В. Бородай, Л.Ю. Симочко, П.А. Перейра, Л.А. Глущенко, І.І. Гуменюк, В.О. Цвігун, І.В. Безноско, А.М. Ліщук, Н.В. Карачинська, Н.А. Косовська, А.В. Запталова, Д.О. Яковенко та інші.

Різні аспекти публічного управління, адміністрування та правового регулювання у сфері забезпечення біологічної та екологічної безпеки досліджували: В. Андрейцев, Н. Барбашова, І. Дмитренко, В. Завгородня, О. Заржицький, Т. Коваленко, Т. Оверковська, О. Піддубний, Л. Струтинська-Струк, О. Хіміч, О. Шамсутдінов та інші відомі науковці.

Проте, адміністративно-правові засади забезпечення біологічної та екологічної безпеки в країнах Європейського Союзу ще не були предметом окремого дослідження, що актуалізує необхідність підготовки даної публікації.

Постановка завдання. Метою публікації є дослідження адміністративно-правових засад забезпечення біологічної та екологічної безпеки в країнах Європейського Союзу.

Методологія даної публікації включає класичне поєднання філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження. Враховуючи

тему даної статті, в процесі дослідження більшою мірою застосовується методологія порівняльного правознавства, а також антропологічний та синергетичний наукові підходи.

Результати дослідження. Адміністративно-правові засади забезпечення біологічної та екологічної безпеки в країнах Європейського Союзу формують цілісну систему, що базується на поєднанні високих стандартів регулювання, ефективних інституційних механізмів та принципів сталого розвитку. ЄС розглядає екологічну та біологічну безпеку як ключові елементи політики у сфері охорони здоров'я, захисту довкілля та економічного розвитку. Тому правові підходи в цій сфері передбачають комплексний, інтегрований та попереджувальний характер управління, що охоплює безпечне поводження з біологічними агентами, мінімізацію впливу небезпечних хімічних речовин, запобігання забрудненню, контроль за станом екосистем і захист біорізноманіття.

Основою правового поля ЄС у галузі екологічної та біологічної безпеки є екологічне *acquis* – сукупність норм, які регулюють природоохоронну діяльність держав-членів. Значну роль відіграють:

- Загальна екологічна стратегія (EU Environmental Strategy / 7th Environmental Action Programme) [1];
- Європейський зелений курс (European Green Deal) [2];
- Рамкова водна директива Directive 2000/60/EC (Water Framework Directive – WFD) [3];
- Директива про оцінку впливу на довкілля Directive 2011/92/EU (EIA Directive) зі змінами за Directive 2014/52/EU [4];
- Директива про промислові викиди Directive 2010/75/EU (Industrial Emissions Directive – IED) [5];
- регламенти REACH (Regulation (EC) № 1907/2006 [6] і CLP (Classification, Labelling and Packaging) Regulation (EC) № 1272/2008 [7], що встановлюють вимоги щодо контролю хімічних речовин та їх класифікації. Щодо біобезпеки важливими є норми з контролю генетично модифікованих організмів, регулювання біолабораторій, запобігання епідемічним загрозам

та забезпечення санітарної безпеки харчових продуктів.

Інституційна система ЄС ґрунтується на діяльності Європейської комісії, спеціалізованих агентств, таких як Європейське агентство з охорони довкілля, Європейське агентство з безпеки харчових продуктів та Європейський центр з профілактики та контролю захворювань. Вони здійснюють моніторинг ризиків, наукові оцінки, контроль виконання норм та координацію дій між державами-членами. Важливою є також участь громадськості у процесі ухвалення рішень, що закріплено у вимогах Організації конвенції та директивах, спрямованих на забезпечення доступу до екологічної інформації.

Ключовими принципами адміністративно-правового регулювання в ЄС є: принцип обережності, за яким рішення ухвалюються навіть за умов неповної наукової визначеності, якщо існує ризик значної шкоди; принцип превенції, що орієнтує держави на запобігання екологічним та біологічним загрозам, а не лише реакцію на них; принцип «забруднювач платить», який покладає фінансову відповідальність за шкоду на суб'єкта, що її спричинив; принцип сталого розвитку, що забезпечує баланс між економічними, екологічними та соціальними інтересами.

Досвід ЄС доводить, що ефективність системи біологічної та екологічної безпеки залежить від дотримання комплексного підходу: поєднання чіткого правового регулювання, постійного нагляду, сучасних технічних стандартів, міждержавної координації та широкої участі громадськості. Європейський Союз продемонстрував, що узгоджена екологічна політика може значно знизити рівень забруднення, підвищити рівень захисту здоров'я та створити умови для довгострокового збереження природних ресурсів. Саме тому досвід країн ЄС є важливим орієнтиром для держав, які прагнуть сформувати ефективну систему управління біологічною та екологічною безпекою відповідно до сучасних глобальних викликів.

Усферібіологічноїтаекологічноїбезпеки для держав-членів ЄС діє цілий «пласт» обов'язкових регламентів і директив, які разом утворюють так званий *environmental*

biosafety acquis. Регламенти діють безпосередньо, директиви – через національні закони, але в обох випадках вони є юридично обов'язковими для всіх країн-членів. Для зручності їх можна поділити на кілька блоків: перший – біобезпека та ГМО, другий – хімічна безпека та біоциди, третій – безпека в ланцюгах «тварина – людина – довкілля», четвертий – промислові ризики та аварії, п'ятий – горизонтальне природоохоронне та кліматичне право, яке забезпечує екологічну безпеку в широкому сенсі.

У блоці біобезпеки (ГМО) ключовим ядром є Директива 2001/18/ЄС про навмисний викид ГМО в довкілля [8]. Вона встановлює єдину процедуру оцінки ризику для здоров'я людей і довкілля, обов'язкове дозвільне провадження, вимоги до моніторингу після випуску ГМО, принцип обережності та вимоги до маркування («цей продукт містить ГМО»), а також систему унікальних ідентифікаторів і можливість відстеження кожного ГМО на всіх етапах обігу.

Цю директиву доповнює Директива 2009/41/ЄС про «contained use» генетично модифікованих мікроорганізмів (GMMs) – вона регулює лабораторні, промислові та інші роботи з ГМО в закритих системах, вводить класи ризику, рівні біобезпеки, вимоги до інженерних бар'єрів, персоналу, аварійного планування тощо [9].

На рівні харчових ланцюгів «їжа – корми» діє Регламент (ЄС) № 1829/2003 про генетично модифіковані харчові продукти та корми, який встановлює централізовану процедуру їх авторизації через EFSA, єдині критерії оцінки ризику, обов'язкове маркування й допуск лише схвалених ГМО-подій [10].

Регламент (ЄС) № 1830/2003 формує систему простежуваності й маркування продукції, що містить ГМО або вироблена з ГМО, – від поля і порту до кінцевого споживача, що дає змогу і для контролю ризиків, і для відкликання продукції з ринку у разі виявлення небезпеки [10].

Нарешті, Регламент (ЄС) № 1946/2003 про транскордонне переміщення ГМО імплементує Картахенський протокол: передбачає процедуру попереднього поінформованої згоди (PIC) при експорті ГМО

до третіх країн, інформаційні вимоги до відправлень та обмін даними з міжнародними органами [10].

У сукупності цей блок визначає адміністративно-правовий «каркас» біобезпеки: дозволи, реєстри, моніторинг, відповідальність, прозорість та участь громадськості.

Другий великий блок – хімічна безпека, яка прямо впливає і на екологічну, і на біологічну безпеку. Базовим актом є Регламент (ЄС) № 1907/2006 REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals). Він вимагає від усіх виробників та імпортерів у кількості ≥ 1 т/рік реєструвати речовини в Європейському агентстві з хімікатів (ECHA), надавати повні досьє з даними про небезпечні властивості, використовувати систему авторизації для «особливо небезпечних речовин» та дотримуватись обмежень, що прямо спрямовані на високий рівень захисту здоров'я й довкілля [10].

Його доповнює Регламент (ЄС) № 1272/2008 CLP (Classification, Labelling and Packaging), який імплементує GHS ООН у право ЄС та встановлює уніфіковані критерії класифікації, вимоги до попереджувальної інформації, піктограм, упаковки, а також центральний інвентар класифікацій [10].

У сфері біоцидів діє Регламент (ЄС) № 528/2012 (BPR), який регламентує допуск на ринок усіх біоцидних продуктів (дезінфектантів, засобів боротьби зі шкідниками, захисних покриттів тощо), встановлює європейський перелік дозволених активних речовин та процедури авторизації продуктів на основі принципу обережності й високого рівня захисту людей, тварин і довкілля [10].

Саме через REACH/CLP/BPR країни ЄС обмежують обіг канцерогенів, мутагенів, токсичних речовин, стійких органічних забруднювачів, ендокринних дизрапторів тощо – а це фундамент біологічної безпеки в широкому, «екосистемному» сенсі.

Третій блок стосується безпеки в тваринництві й запобігання передачі зоонозів людям. Регламент (ЄС) № 1069/2009 про побічні продукти тваринного походження встановлює суворі правила збору, транспортування, переробки й утилізації туш,

відходів забою, лабораторного матеріалу та іншої ризикової сировини, ділячи її на категорії за рівнем ризику та для кожної категорії – допустимі способи використання чи знищення [10].

Директива 2003/99/ЄС про моніторинг зоонозів і зоонозних агентів зобов'язує всі держави-члени створити гармонізовані системи епідагляду за сальмонельозом, кампілобактеріозом, іншими зоонозами, а також моніторинг антибіотикорезистентності та розслідування харчових спалахів, із обов'язковою звітністю до ЄС [10].

У поєднанні з харчовими регламентами ці акти мінімізують ризик циркуляції патогенів у харчовому ланцюгу «тварина – продукт – людина» і тим самим є частиною системи біобезпеки.

Четвертий блок – промислові ризики, аварії та комплексне забруднення. Директива 2012/18/ЄС (так звана Seveso III) стосується контролю великих аварій із небезпечними речовинами і зобов'язує держави визначати «Seveso-об'єкти» на своїй території, вимагати від операторів детальних звітів з безпеки, систем управління ризиками, внутрішніх та зовнішніх планів реагування, а також забезпечувати інформування населення й планування використання територій з урахуванням ризиків [10].

Паралельно Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди (IED) вимагає від усіх великих підприємств отримувати інтегровані дозволи, засновані на найкращих доступних технологіях (BAT), із встановленими граничними значеннями викидів у повітря, воду та ґрунт, моніторингом і звітуванням [10].

Саме через IED ЄС системно зменшує викиди важких металів, органічних розчинників, оксидів азоту й сірки, дрібнодисперсного пилу – а це ключові фактори екологічної безпеки, що знижують токсичний вплив на біоту й людину.

П'ятий блок – «горизонтальне» природоохоронне та кліматичне право ЄС, яке створює рамку для екологічної безпеки в широкому розумінні. Водна рамкова директива 2000/60/ЄС вимагає від держав-членів досягнення «доброго стану» усіх поверхневих та підземних вод, розробки планів управління річковими басей-

нами та програм заходів, що включають контроль забруднення й кількісне управління водними ресурсами [10].

Директива 2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря встановлює граничні та цільові значення для основних забруднювачів (PM₁₀, PM_{2.5}, NO₂, О₃ тощо), правила моніторингу й планування заходів у разі перевищень [10].

Директива 2008/98/ЄС (Waste Framework) закріплює ієрархію поводження з відходами (превенція – повторне використання – переробка – відновлення – видалення), базові поняття та принципи, зокрема вимогу не завдавати шкоди здоров'ю людей та довкіллю [10].

У сфері біорізноманіття основу складають Директива 92/43/ЄЕС про збереження природних середовищ існування та дикої флори й фауни (Habitats Directive) і Директива 2009/147/ЄС про охорону диких птахів (Birds Directive), які вимагають створення мережі Natura 2000, оцінки впливу на охоронювані види й оселища та заходів для підтримання сприятливого природоохоронного статусу [10].

Кліматичний вимір закріплено в Регламенті (ЄС) 2021/1119 – «Європейський кліматичний закон» – який робить юридично обов'язковою ціль кліматичної нейтральності до 2050 року та проміжну ціль скорочення викидів щонайменше на 55 % до 2030 року порівняно з 1990 роком; усі політики ЄС і національне законодавство мають узгоджуватися з цими цілями [10].

У сфері ринкових механізмів центральне значення має Директива 2003/87/ЄС, що створила систему торгівлі викидами (EU ETS), – але вона тісно інтегрується з кліматичним законом і загальним *acquis* [10].

Таким чином, для держав-членів ЄС обов'язковими є не лише «вузькі» акти про ГМО чи біоциди, а ціла комплексна система права, яка через дозволи, реєстрацію, оцінку ризиків, інтегровані дозволи, моніторинг, прозорість і участь громадськості забезпечує високий рівень біологічної та екологічної безпеки.

Що стосується України, то її зобов'язання впливають насамперед із Угоди про асоціацію та Додатка ХХХ, який прямо передбачає поступову апроксимацію українського законодавства до 26 дирек-

тив і 3 регламентів ЄС у сфері довкілля – у блоках якості повітря і води, відходів, охорони природи, промислового забруднення й клімату [11].

Частину з них уже імплементовано або майже імплементовано, частину – лише частково, а частина – фактично ще «в дорозі». Якщо звузити фокус саме до біологічної та екологічної безпеки, можна виділити кілька ключових напрямів, де Україна ще має імплементувати або довести до повної відповідності низку актів ЄС.

По-перше, блок ГМО та біобезпеки. У самому Додатку ХХХ прямо згадуються Директива 2001/18/ЄС, Директива 2009/41/ЄС та Регламент (ЄС) № 1946/2003 щодо транскордонного переміщення ГМО, а також, опосередковано, регламенти 1829/2003 та 1830/2003 [11]. В Україні досі немає комплексного законодавчого пакета, який би повністю відтворював європейську модель дозвільних процедур, оцінки ризиків, маркування, простежуваності й моніторингу ГМО, а також механізмів контролю за «contained use» GMMs і транскордонним переміщенням ГМО [12].

Частково відповідні норми існують в Законі України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів», а також у законодавстві про безпеку харчових продуктів, санітарні правила, в окремих підзаконних актах, але для повної імплементації *acquis* Україні все ще потрібно ухвалити спеціальний комплексний закон «про біобезпеку/ГМО» з деталізованими процедурами авторизації, створенням національних реєстрів, системи маркування, механізмів постмаркетингового моніторингу та транспозицією вимог щодо трансграничного руху ГМО, а також десятки підзаконних актів до нього. Саме цей блок у більшості оглядів позначається як один із найбільш «відсталих» у контексті наближення до права ЄС.

По-друге, хімічна безпека та біоциди. Україна зробила дуже великий крок, ухваливши Закон «Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією» (а також технічний регламент «UA REACH»), що формує національну систему

реєстрації, оцінки й обмеження хімічних речовин за моделлю ЄС REACH [12].

Паралельно запущено імплементацію UA-CLP, заснованого на Регламенті (ЄС) № 1272/2008, із тривалими перехідними періодами до 2027–2028 років для класифікації та маркування речовин і сумішей.

Проте навіть після формального набуття чинності ці системи перебувають у фазі поетапної реалізації: перший етап – формування реєстру, другий етап – налагодження процедури подання досьє, третій етап – розробка підзаконних актів щодо обмежень та авторизації. Отже, з точки зору імплементації *acquis* у сфері біо- та еко-безпеки Україна знаходиться в процесі імплементації базових законодавчих рамок REACH/CLP, але ще повинна фактично «напрацювати» вторинне законодавство, інституційні механізми та правозастосовну практику, а також імплементувати Регламент (ЄС) № 528/2012 про біоцидні продукти – наразі пряма гармонізація у сфері біоцидів тільки починається.

По-третє, блок промислових ризиків і великих аварій. Угода про асоціацію та додатки прямо передбачають наближення до Директиви 2012/18/ЄС (Seveso III) та Директиви 2010/75/ЄС (IED). За останні роки Україна суттєво просунулась: оновлено Кодекс цивільного захисту, створено Державний електронний реєстр об'єктів підвищеної небезпеки, запроваджено обов'язки підприємств з оцінки ризиків і звітування, розроблено новий закон про інтегровані екологічні дозволи, який покликаний імплементувати основні вимоги IED (інтегрований дозвіл, базування на BAT, системи моніторингу, цифровізація процедур) [12].

Водночас щодо Seveso III Україна лише частково відтворила вимоги директиви: необхідно законодавчо закріпити повноцінний механізм ідентифікації Seveso-об'єктів за порогоми небезпечних речовин, вимоги до звітів з безпеки, внутрішніх і зовнішніх планів реагування, гарантії доступу громадськості до інформації [12].

Тому імплементація директиви 2012/18/ЄС для України залишається незавершеною і потребує окремого «секторального»

закону або комплексних змін до чинного законодавства про небезпечні об'єкти й цивільний захист.

По-четверте, охорона природи та екологічна безпека екосистем. Угода передбачає наближення до Habitats та Birds Directives і включення українських територій до загальноєвропейської екологічної мережі. Україна вже багато років розбудовує мережу територій Смарагдової мережі Ради Європи, однак, як визнають самі українські експерти, робота з формального закріплення цих територій у національному законодавстві й наближення до стандартів Natura 2000 ще не завершена; законопроект про території Смарагдової мережі досі не ухвалено, а правовий режим цих територій не повністю відповідає вимогам Директив 92/43/ЄЕС та 2009/147/ЄС [12].

Таким чином, імплементація природоохоронного *acquis* у частині створення повноцінної національної мережі Natura-подібних територій, режиму оцінки впливу на них і системи моніторингу – завдання, яке Україна ще має довиконати.

П'ятим важливим вузлом є кліматичне право та система торгівлі викидами, які також прямо стосуються екологічної безпеки. Україна вже ухвалила базові закони про моніторинг, звітність і верифікацію викидів парникових газів, а також Закон «Про основні засади кліматичної політики», що передбачає створення національної системи торгівлі викидами й проголошує цілі зі скорочення викидів.

Водночас повна імплементація Директиви 2003/87/ЄС (EU ETS) і приведення української системи в відповідність до «оновленого» кліматичного *acquis* (з урахуванням Регламенту 2021/1119) ще попереду: потрібно створити дієвий ринок квот, систему аукціонів, забезпечити повний цикл MRV (процес вимірювання, реєстрації та перевірки даних для Вуглецевого проекту) для енергетики та промисловості, ув'язати його з політикою адаптації та декарбонізації [10–12].

Окремо варто згадати про блок відходів, води та повітря. Закон «Про управління відходами» 2022 року й низка підзаконних актів уже імплементують основні вимоги Директиви 2008/98/ЄС і пов'яза-

них актів, але ряд спеціальних директив (наприклад, щодо відходів видобувної промисловості) ще перебувають на стадії законопроектів; аналогічно, в сфері якості повітря й води багато норм уже наближено, але слід наголосити на необхідності подальшої гармонізації – особливо щодо методик моніторингу, планів управління якістю повітря та впровадження інтегрованого водного управління за моделлю Водної рамкової директиви [12].

У сфері зоонозів і побічних продуктів тваринного походження Україна вже має окремі технічні регламенти та санітарні правила, що частково відтворюють вимоги Регламенту 1069/2009 та Директиви 2003/99/ЄС, однак для повної імплементації *acquis* доведеться ще посилювати гармонізований епіднадгляд за зоонозами, інтегрувати дані про антибіотикорезистентність, а також деталізувати правила поводження з побічними продуктами тваринного походження в дусі європейської класифікації категорій ризику. На це прямо вказують і українські, і європейські аналітичні огляди, присвячені імплементації Додатка XXX [10-12].

Якщо узагальнити вищезазначене, то до ключових нормативних актів ЄС у сфері біологічної та екологічної безпеки, які Україна ще повинна імплементувати повністю або довести до рівня практичного застосування, належать: по-перше – повний пакет «ГМО-*acquis*» – Директива 2001/18/ЄС, Директива 2009/41/ЄС, Регламенти 1829/2003, 1830/2003 і 1946/2003 – через ухвалення спеціального закону та підзаконної бази; по-друге – завершення побудови системи за моделлю Seveso III (2012/18/ЄС) – з повноцінною ідентифікацією об'єктів, реєстром, звітами з безпеки та прозорими планами реагування; по-третє – доведення до кінця імплементації REACH/CLP і запуск регуляторної системи щодо біоцидів за Регламентом 528/2012; по-четверте – повна імплементація Habitats та Birds Directives через юридичне закріплення мережі територій на кшталт Natura 2000 та режиму оцінки впливу на них; по-п'яте – завершення побудови української системи торгівлі викидами й ширшого кліматичного *acquis* (Директива 2003/87/ЄС у поєднанні з Європейським кліматичним законом); по-шосте – погли-

блена гармонізація у сфері поводження з побічними продуктами тваринного походження та моніторингу зоонозів, де українське законодавство поки що лише частково відповідає Регламенту 1069/2009 та Директиві 2003/99/ЄС. Враховуючи статус України як кандидата на вступ до ЄС і воєнний контекст, ЄС у своїх звітах підкреслює прогрес, але одночасно прямо зазначає: законодавча апроксимація має продовжуватися системно й у повному обсязі, щоб у момент вступу Україна була здатна застосовувати екологічне та біобезпекове *acquis* на рівні держав-членів.

Висновки. Проведене дослідження адміністративно-правових засад забезпечення біологічної та екологічної безпеки в країнах ЄС дає можливість сформулювати висновок про те, що «імплементація» елементів права ЄС у сфері забезпечення екологічної та біологічної безпеки в національне законодавство означає не лише прийняття відповідних законів, але й створення підзаконної бази, інституцій, процедур, моніторингу, звітності й реального правозастосування. Без цього формальна відповідність *acquis* буде неповною.

Деякі частини *acquis* надзвичайно складні, багаторівневі та потребують значних ресурсів (технічних, фінансових, інституційних) для реалізації. Наприклад, система реєстрації хімічних речовин, моніторинг ГМО, постмаркетинговий контроль, екологічні дозволи, інтеграція з іншими політиками – усе це потребує часу, адаптації, побудови відповідних структур.

Через стратегію розширення ЄС і статус кандидата України, поступова апроксимація законодавства – це процес, який може тривати роками, тому важливо проводити його системно й послідовно.

Необхідність формулювання конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинного національного законодавства щодо удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення біологічної та екологічної безпеки обумовлює перспективність подальшого дослідження даної теми.

Список використаної літератури:

1. Decision no 1386/2013/eu of the European Parliament and of the Council of 20 November 2013 on a General Union Environment Action Programme to 2020 «Living well,

- within the limits of our planet». EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013D1386> (дата звернення: 10.11.2024).
2. The European Green Deal: Communication from the Commission, Brussels, 11.12.2019, COM(2019) 640 final. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640> (дата звернення: 10.11.2024).
 3. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy. *Official Journal L 327*, 22/12/2000 P. 0001 – 0073. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000L0060> (дата звернення: 10.11.2024).
 4. Directive 2014/52/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 amending Directive 2011/92/EU on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014L0052> (дата звернення: 10.11.2024).
 5. Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control). EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32010L0075> (дата звернення: 10.11.2024).
 6. Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH), establishing a European Chemicals Agency, amending Directive 1999/45/EC and repealing Council Regulation (EEC) No 793/93 and Commission Regulation (EC) No 1488/94 as well as Council Directive 76/769/EEC and Commission Directives 91/155/EEC, 93/67/EEC, 93/105/EC and 2000/21/EC. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32006R1907> (дата звернення: 11.11.2024).
 7. Regulation (EC) No 1272/2008 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 on classification, labelling and packaging of substances and mixtures, amending and repealing Directives 67/548/EEC and 1999/45/EC, and amending Regulation (EC) No 1907/2006. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008R1272> (дата звернення: 11.11.2024).
 8. Directive 2001/18/EC of the European Parliament and of the Council of 12 March 2001 on the deliberate release into the environment of genetically modified organisms and repealing Council Directive 90/220/EEC. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02001L0018-20210327> (дата звернення: 11.11.2024).
 9. Directive 2009/41/EC of the European Parliament and of the Council of 6 May 2009 on the contained use of genetically modified micro-organisms (Recast). EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/41/oj/eng> (дата звернення: 11.11.2024).
 10. Access to European Union law. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=en> (дата звернення: 11.11.2024).
 11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована із заявою Законом України № 1678-VII від 16.09.2014. Дата оновлення: 30.11.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 07.11.2024).
 12. Звіти щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Державна служба фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/mizhnarodne-spivrobitnictvo/evropeiska-integracija/zvit-shhodo-vikonannya-ugodi-pro-asocziacziyu-mizh-ukrajinoyu-ta-JeC.html> (дата звернення: 07.11.2024).

Tymchyshyn K. V. Administrative and legal principles of ensuring biological and environmental safety in the countries of the European Union

The scientific publication is devoted to the study of the administrative and legal principles of ensuring biological and environmental safety in EU countries.

It is noted that national legislation provides sufficiently detailed regulation of issues related to ensuring environmental and biological safety; however, new challenges and threats of a technogenic, natural, and social nature require the search for new forms and methods

of administrative and legal regulation of the mechanism for preventing and counteracting negative factors that may disrupt or are already disrupting the normal functioning of society.

The need to improve the administrative and legal foundations for ensuring biological and environmental safety in Ukraine is also conditioned by the necessity to complete the adaptation of national legislation to EU law. The positive European experience in legal regulation in this field of social relations is the result of many years of developing stable legal systems in Europe, in which significant attention is devoted specifically to the legal regulation of the functioning of the mechanism for ensuring environmental and biological safety.

*It is concluded that the implementation of EU legal norms in the field of environmental and biological safety into national legislation means not only the adoption of appropriate laws, but also the creation of a framework of by-laws, institutions, procedures, monitoring, reporting, and effective law enforcement. Without these elements, formal compliance with the *acquis* will remain incomplete. Some parts of the *acquis* are extremely complex, multilayered, and require significant resources (technical, financial, and institutional) for their implementation. Due to the EU enlargement strategy and Ukraine's candidate status, the gradual approximation of legislation is a process that may take years; therefore, it is important that it be carried out systematically and consistently.*

Key words: *legal principles, public administration, governance, environmental safety, biological safety, European experience, implementation, approximation, strategy, directive, regulation.*